

Györffy István, Dobrudzsa és Kis-Ázsia magyar kutatója

Györffy István (1884-1939) volt az első, aki Dobrudzsa és Bithynia (Kis-Ázsiában) etnikai csoportjairól térképet rajzolt. 1906 és 1918 közötti utazásai során mindkét területet felkereste.

Györffy István nevét a balkanisztika és a turkológia művelői közül kevesen ismerik. Ez természetes, mivel írásait erről a tárgykörrel kizárólag magyar nyelven publikálta, s nincsenek olyan jelentős, nagy néprajzi monográfiái német nyelven, mint a szintén magyar Strausz Adolfnak (1853-1944)¹ vagy báró Nopcsa Ferencnek (1877-1933).² Előttük és mellettük még számos magyar etnográfus végzett terepmunkát a Balkánon, különösen Bulgária területén, s publikált könyvet pl. a bolgár népeletről, az anyagi kultúra, a néphit és népszokások, illetve a folklór anyagából. Német nyelvű könyveinek köszönhetően Kanitz, Fülöp Felix (1829-1904) neve az ismertebbek közé tartozik³, míg a keleti utazásairól magyar nyelven hat kötetet publikáló báró Orbán Balázs (1829-1890) nevét nem tartják számon. Györffy István kortársai, pályatársai között az etnográfiaiban és a geográfiáiban kell említeni Czirbusz Géza (1853-1920), Szilády Zoltán (1878-1947) és Ecsedi István (1885-1936) nevét, akik saját terepkutatásokra alapozott könyveket, tanulmányokat publikáltak magyar nyelven Bulgáriáról és a bolgár népeletről.

---

¹ Strausz Adolf osztrák-magyar kormánykiküldetésben beutazta a Balkánt és Kis-Ázsiát, majd a keleti országok politikai, néprajzi és gazdasági történetének volt a tanára Budapesten a Keleti Akadémián, illetve a Közgazdasági Egyetemen. Folklórral főként a tudósi pálya elején foglalkozott. Fontosabb könyvei előbb magyarul, majd német nyelven is megjelentek: *Bosnien. Land und Leute*. I-II. Wien; *Bulgarische Volksdichtungen*. Brünn, 1895; *Die Bulgaren*. Leipzig. 1898. Magyarul megjelent könyvei: *Bosnyákföld és népe*, I-II. Budapest, 1981-1982; *Bolgár népköltési gyűjtemény*, I-II. Budapest, 1892; *Bolgár néphit*. Budapest 1897.

² Báró Nopcsa Ferenc először 1903-ban kutatott Albánia területén. Geológiai, paleontológiai terepkutatásai mellett felkeltette érdeklődését az albán nép anyagi kultúrája is. Számos magyar nyelvű cikket tett közzé, mint „amatőr etnográfus”. Fő műve: *Albanien. Bauten und Trachten und Geräte Nordalbaniens*. Berlin – Leipzig, 1925.

³ Kanitz, Felix: *Reise in Süd-Serbien und Nord Bulgarien*. Pest 1868; Kanitz, Felix: *Donau-Bulgarien und der Balkan*. Budapest

Az Osztrák-Magyar Monarchia évtizedeiben számos magyar kutató jutott el a Balkán országaiba és Kis-Ázsiába a kormány vagy tőkeerős vállalatok kiküldetésében. Ezek révén születtek jelentős művek a néprajztudomány területén is. A két világháború között a tudományos célú kiküldetések lehetősége erősen beszűkült, de számos magyar tudóst vonzott Délkelet-Európa és az ott élő népek világa. Ebben a tudományos közegben kell elhelyezni és lehet megérteni Györffy István etnográfiai célú utazásait és kutatói ambícióit is.

Györffy István 1884-ben született Karcagon. Ez a város a Tisza síkságán elterülő vidék, a Nagykunság központja. Kora ifjúsága óta foglalkoztatta az oda a 13. század közepén letelepített nomád kunok eredete, kipszak-török nyelvének fennmaradt szavai és kulturális tradíciója. 1904-ben tett érettségi vizsgát Késmárkon (régii Szepes megye, ma Kežmarok, Slovakia) az evangélikus líceumban és kezdte el egyetemi tanulmányait Kolozsváron (ma Cluj-Napoca, Románia). Földrajz-természetrájj szakja mellett Herrmann Antal magántanári előadásait hallgatva ismerkedett meg a néprajzzal. Az Erdélyi Múzeum gyakornokaként kezdte el néprajzi terepmunkáit és sajátította el a levéltári kutatás alapjait. Egyetemi tanulmányait 1905-ben a budapesti egyetemen folytatta és 1906-ban az ottani Néprajzi Múzeum gyakornoka lett.

Györffy egyetemi tanulmányai és a Néprajzi Múzeumban végzett gyakornoki munkája mellett – miniszteri megbízással – gondozta Budapesten a Kereskedelmi Akadémia Keleti Múzeumának anyagát is. Ezáltal lehetősége nyílt arra, hogy minden évben részt vegyen az Akadémia balkáni és törökországi tanulmányútjain.⁴ Több alkalommal gyűjtött az akkori Románia tartományaiban (Havasalföld, Dobruzsza, Moldva) és a Balkán különböző részein.⁵ Kalandokban bővelkedő utazásairól évtizedekkel később, mikor már professzor volt, szívesen mesélt diákjainak, fiatal egyetemi munkatársainak.⁶ Idejének túlnyomó részét azonban már fiatal korában is hazai néprajzi terepmunkával és múzeumi feladataival töltötte. 1910-ben Kolozsvár (Cluj-Napoca) egyetemén tette le a doktori szigorlatot. Doktori értekezését a

---

⁴ Bartha Júlia 2001:8.

⁵ Györffy István 1916b.

⁶ Gunda Béla 1940:1.

geográfiai tanszékhez nyújtotta be és szűkebb pátriája, a Nagykunság tanyatelepüléséről írta. Ennek alapján kapta meg 1912-ben első állását, „múzeumi segédőr” elnevezésű kinevezését a Néprajzi Múzeumban. A következő években egymást követték az egykori Bihar megye déli részének népesedési, nemzetiségi viszonyairól, településtörténetéről, faluformáiról és településföldrajzáról szóló tanulmányai. Ezek mind gazdag térkép- és ábraillusztrációval, fotókkal, archivális adatokkal, hivatkozásokkal és filológiai jegyzetekkel ellátott, kiérlelt tanulmányok.

A Magyar Alföld és Erdély határán fekvő Bihar megye vizsgálatában kialakított munkamódszerét alkalmazta a párhuzamosan végzett dobrudzsai terepmunkájában. Ott szerzett ismereteit foglalta össze abban a tanulmányában, amelyet 1916-ban közölt a Földrajzi Közlemények, a Magyar Földrajzi Társaság folyóirata. A bevezetőben vázolt természeti viszonyok bemutatása mellett elsősorban a földrajzi nevekkal, a helynevekkal foglalkozott és az etnikai csoportok elhelyezkedését, lélekszámát, jellemző foglalkozásait, életmódját vizsgálta. Ezt a publikációja egy a Balkánról és Törökországról megjelent írásait tartalmazó poszthumusz kötetben is olvasható.⁷ Saját terepismeretei, terepbejárásai, illetve kéziratoss és egyéb térképanyag alapján megállapítja, hogy a helynevek a Dobrudzsában mind török névadásról vallanak. Ott is élt még a nagy múltú török helynév, földrajzi név, ahol párhuzamosan szláv nevek is használatban voltak. Helynévkutatásai alapján felteszi, hogy Dobrudzsát „ösidők óta” török-tatár népek lakták.

Nagy jelentőségű tudományos eredménye az a néprajzi, etnikai térkép, amit a tanulmány mellékleteként közölt. Hasonlóan pontos felmérés ennek a térségnek az etnikai viszonyairól sem korábban, sem a későbbi időkben nem készült. Dobrudzsa ugyanis Európa etnikai szempontból legtarkább területei közé tartozott. Györffynek a román és a bolgár Dobrudzsa népeiről és azok lélekszámáról készített és a szövegből kiugró táblázata 17 népnevet sorakoztat fel. Még így is az „egyéb” kategóriába kénytelen sorolni 5072 lakost. Mindezek után joggal állapítja meg: „Európának nincs még egy ilyen tarka népességű területe, olyan, mint valami kaleidoszkóp, szinte szemünk láttára folyton változik.”⁸ (GYÖRFFY 2001:42.)

⁷ Györffy István 1916a; Györffy István 2001.

⁸ Györffy István 2001:42.

Statisztikai adatgyűjtéseiből azt szűrte le, hogy a Dobrudzsa területén élő népek, etnikai csoportok közül az 1910-es évek elején a bolgárok, a törökök és a románok éltek legszámosabban: 342 ezer bolgár, 268 ezer török és 152 ezer román. A többségi népek mellett számos etnikai kisebbség adatait állapította meg. Ezek között említhető a mintegy 40 ezer tatár, 16 ezer görög, 11 ezer örmény, 22 ezer cigány, 18 ezer orosz, 15 ezer lipován, 11 ezer zsidó és még számos kisebb néptöredék (pl. 8 ezer német, 8 ezer gagauz, 1500 olasz stb.) A többiek csupán néhány száz főt számoltak (pl. cincár, szerb, albán, pomák és egyebek).

Györffy az 1910-es évek elején még azt látta, hogy a dobrudzsai városokban a török közösség volt domináns helyzetben, s a törökség gazdasági, kulturális fölényét a helyi bolgárok is elismerték. A török közösség azonban a 20. század elejéig már erősen megfogyatkozott, mivel 1878 óta igen nagy számban vándorolt ki e vidékről Kis-Ázsiába. A törökök száma Dobrudzsa Romániához csatolt részén sokkal jelentősebben csökkent, mint a Bulgáriához kapcsolt területeken.⁹

Györffy 1918 őszén etnográfus tagja volt annak a tudományos expedíciónak, amelyet a magyar kormány költségén indítottak útnak Törökországba, a Kis-Ázsia északi részén fekvő Bithynia területére. Az expedíciót az Osztrák-Magyar Monarchia Hadügyminisztériumának Keleti Osztálya szervezte. Az expedíció létrejötté gróf Teleki Pálnak az érdeme. Teleki akkoriban már jó nevű geográfus volt, s a Turáni Társaság elnöke. Ő válogatta össze az expedíció tagjait és határozta meg az expedíció tudományos küldetését is. Fő feladata volt Kis-Ázsia északi partvidékeinek kikutatása és a vidék gazdaságföldrajzi tanulmányozása a későbbi magyar-török gazdasági kapcsolatok érdekében. Az expedíció vezetője, illetőleg parancsnoka dr. Lenárd Jenő százados, vezérkari kapitány, tagjai pedig dr. Vidéky Emil műegyetemi magántanár, dr. László Gábor geológus, gróf Széchenyi Rudolf főhadnagy és dr. Györffy István etnográfus voltak. Lenárd és Széchenyi a gazdasági-, Vidéky a műszaki-, László a geológiai-, Györffy az etnográfiai felvételt vállalta az expedíció feladataiból. Az expedíció több hónapos előkészület után, kifogástalan technikai felszereltséggel, katonai egységként

---

⁹ Györffy István 1916a; Györffy István 2001:42-43.

indult útnak. Konstantinápolyig a Balkán-vasúton, vonaton tette meg az utat. A török főváros közelében fekvő Hajdárpasa-i táborból 1918. szeptember 21-én indult útnak 16 emberrel, 32 lóval és 2 szekérral. A kutatókat kísérő legénység fegyveres szolgálatra alkalmatlan fiatal férfiakból állt. Szárazföldi utazását az expedíció 50 napon át – 1918. szeptember 21. -1918. november 10. között - folytatta. Miután látták, hogy az úttalan terepen az európai szekerek alkalmatlanok, török szekereket és bivalyokat vásároltak, miáltal a haladási sebességük erősen lecsökkent. A katonaság kincstári lovai sem bizonyultak ideális málhaszállítónak a járatlan hegyi terepen. Az élelemellátás nehézségei, a betegségek, a közelítő tél jelenségei sietteték a menetet, s „a tudományos megfigyelés sokszor csak „lóhátról” történt” – emlékezett vissza Györffy nem titkolt malíciával.¹⁰

Ráadásul az első világháború a legvégső, befejező szakaszához érkezett. A helyi lakosság papírpénzt egyáltalán nem fogadott el. Györffy, mint az expedíció élelmezéséért felelős tiszt, s a bevásárlásokat török nyelven bonyolító megbízott, rendszerint a Budapestről magával vitt cukorral fizetett. Októberben már híreket kaptak a bolgár front összeomlásáról, miáltal az expedícióhoz rendelt katonák fegyelme is lazulni kezdett. November elején a továbbhaladást és a terepmunkát kénytelen voltak félbeszakítani és visszaindulni Isztambulba. Ott a gyűjtött anyagukat igyekeztek biztonságba helyezni, abban a reményben, hogy a háború és a békekötések után azt majd megkapják és feldolgozhatják.

Az expedíció igen fáradságos munkája, az úttalan vidékek és a nehéz terepviszonyok közötti előrehaladása dacára is csupán töredékét tudta teljesíteni küldetésének. Györffy 1919. február 28.-án Budapesten részletes jelentést tett a kis-ázsiai tudományos expedíció útjáról, saját munkájáról és eredményeiről. Ez a jelentés leírja az útvonal állomásait, s közöl néhányat Györffy etnográfiai megfigyelései közül.¹¹ Megtudjuk belőle, hogy tudományos anyagának csupán töredékét tudta magával vinni Budapestre. Ennek legértékesebb része az a 150-180 db filmlemez és papírkép, amit még

---

¹⁰ Györffy István 2001:52.

¹¹ Györffy 1919. február 28.-án keltezett hivatali jelentése kézzel írott szöveggként megtalálható a budapesti Néprajzi Múzeum Irattárában a 162/1919. szám alatt. Kinyomatva megjelent az *Ethnographia* c. folyóirat XCV. 1984. évi kötetében, 596-600. oldal. A kézirat Györffy négy másik kéziratával együtt jelent meg Szilágyi Miklós gondozásában. A további hivatkozásokban lásd: Szilágyi Miklós 1984.

Isztambulban sikerült előhívatni, kidolgoztatni. Magával vitte Budapestre a Bithynia etnikai viszonyairól készített térképének vázlatát és egy-két kisebb jegyzetfüzetét is. Ezzel szemben Isztambulban hagyta 500 db előhívatlan, kidolgozatlan filmlemezét, a Bithyniáról készített térképének eredetijét és a tudományos megfigyeléseit, jegyzeteit, rajzait tartalmazó jegyzőkönyvét. Anyagait erős bádogdobozba, ládába csomagolva hagyta hátra. 1932-ben az isztambuli magyar követség levélben értesítette a Magyar Nemzeti Múzeumot, hogy az expedíció Isztambulban hagyott ládáját megtalálták és útnak indították Budapestre. Valahol mégis nyoma veszett, s talán egy katonai levéltárban vár arra, hogy egy szerencsés kezű kutató megtalálja.¹²

Györffy igen keveset tudott publikálni a Kis-Ázsia északi partvidékén tett kutatóútról. Egy rövid, néhány fényképpel illusztrált írást közölt „A Lenárd féle kis-ázsiai expedíció” címen a Kőrösi Csoma Társaság folyóiratában, az akkor induló „*Kőrösi Csoma Archivum*”-ban.¹³ Két másik magyar nyelven megjelenő orgánium említhető még, ahol döntően saját megfigyeléseire alapozott etnográfiai írása jelent meg. „*A falu*” című hetilapban (1921. november 15-i szám) „A török falu” címen megjelent cikke a magyar agrárnépességhez szólt. Ebben felvázolja a török falu településképét, a török parasztok mindennapjait, ház- és lakáskultúráját, jellemző foglalkozásait, a közlekedés és szállítás eszközeit, különösségeit. Miközben számos párhuzamot talál a kis-ázsiai török és az alföldi magyar falvak között (erdők, fák hiánya, tüzelés tőzeggel, trágyával), még hangsúlyosabban szól az eltérésekről. Felhívja a figyelmet a török paraszti élet olyan jegyeire, mint a víz megbecsült szerepe, az öntözéses kertkultúra, a gyümölcskultúra (olajfa, fügefa, szelídgesztenye). Említi a combvastagságú szőlőfákat, melyeknek lombja az emeletes ház tetejéig ér, s gondozás nélkül teremnek. Kiemeli, hogy a török disznót tisztátalan állatnak tartja, húsát nem eszi. Mivel nem vadásszák, a vaddisznó rendkívül elszaporodott, s a vetést éjjel tűzzel, lármával védik ellene. Megjegyzi, hogy a törökök többnejűsége már inkább csak az európaiak fantáziájában él. Legfeljebb minden századik töröknek van két felesége, mert a török legénynek a szó szoros értelmében meg kell vennie szüleitől jövőendő feleségét. A szarvasmarhából, ingóságból álló vételárat pedig nem könnyű

¹² Bartha Júlia 2001:9.

¹³ Györffy István 1921-1925:310-312; Újraközölve: Györffy István 2001:51-55.

előteremteni. Szól a fátyolviselet visszaszorulásáról, s megjegyzi: „Faluhelyen a parasztasszonynak, leánynak fátyla nincs. Nem is nagyon takargatja az arcát falubelije előtt, legfeljebb ha idegen vetődik a faluba.”¹⁴

Több ismeretterjesztő cikket is írt magyarul 1929-ben a „*Levente*” című lapban, a katonai szolgálatra készülő fiatal férfiak kéthetente megjelenő lapjában. Az első cikkben Törökországot és falusi népét, a másodikban a török nép életmódját ismertette. Harmadik cikkében „A török népművészet” lényeges vonásait mutatta be. Rámutat a török ruházat zsinórozásának fontosságára, s megjegyzi, hogy az a magyar ruházat zsinórdíszítésére is hatással volt. Etnikus jellemzőként említi az oszmán-török ruházat kedvelt színeit (piros, meggyvörös, kék), a török hímzések virág-díszítményeit, a kisázsiai török szőnyegek szövés technikáit és sajátos színvilágát. Negyedik cikkét ebben a sorozatban „A török nép jövője” címen politikai és stratégiai kérdéseknek szentelte. Ismertette Kemál pasa reformjait, az ország gazdasági erőforrásait, az infrastruktúra gyors fejlesztését. Végül rohamos gyarapodást, növekedést jósol Törökországnak mind a népesedés, mind a gazdaság tekintetében. Ezeknek köszönhetően Törökország ismét számottevő erős lesz Európa országai között.¹⁵ Több cikkében is kiemeli azt a rokonszenvet, ami a magyarok iránt megnyilvánult a török falvakban, kisvárosokban, az egyszerű emberek körében.

Györffy István a kis-ázsiai expedíció félbeszakadása ellenére is szép eredményt ért el. Elkészítette Kis-Ázsia észak-bithyniai részének az etnikai, nemzetiségi viszonyait ábrázoló térképét. Ennek a térképnek a megszerkesztésével megelőzte korát. Igaz, a teljes részletességű, minden településre kiterjedő eredeti térkép 1918 őszén Isztambulban maradt, s azóta sem került elő. A Budapestre magával hozott vázlata alapján készült színes térképlap azonban 2001-ben megjelent Györffy poszthumusz kötetének mellékleteként. Térképének jelentőségét 1919. február 28.-án kelt jelentésében maga a szerző méltatta: „értékesnek tartom Kis-Ázsia bejárt Észak-Bithyniai oldaláról, mintegy 12.500 km²-nyi területről készített néprajzi térképfelvételemet, melyről nem hiányzik egyetlen község sem. Ez a terület a népesség tekintetében idáig „terra incognita” volt. [...] Különös súlyt fektettem

¹⁴ Györffy István 1921/2001:69.

¹⁵ Györffy István 1929/2001:57-90.

arra, hogy az egyes nemzetiségek beköltözésének idejét, okait kikutassam. Térképeken 20 különböző nép és nemzetiség van jelezve. A Kiepert-féle kizsiai 1:400.000 méretű térképre vezetett adatokról külön egy kis jegyzetet is csináltam”.¹⁶ Érdeemes megjegyezni, hogy a térségről, az ott élő etnikai csoportokról leírás és térkép is csak 1989-ben jelent meg Peter Alford Andrews munkájaként.¹⁷

Györffy 1919. február 28.-án keltezett úti-jelentésében, majd a *Kőrösi Csoma Archivum* első kötetében publikált beszámolójában is napról-napra haladva megadja az útvonalat és a fontosabb pihenőhelyek nevét. Kéziratos jelentésében számos észrevételét rögzíti az érintett etnikai csoportokkal kapcsolatban. Megírja, hogy „a Szakaria folyó alsó vidéke néprajzi szempontból nagyon tarka terület. Főleg abházok, cserkeszek, lázok, Ruméliából, Trapezunt vidékéről, Georgiából bevándorolt törökök, továbbá görögök lakják.”¹⁸ Az expedíció útvonalának egy későbbi szakaszán etnikai kisebbségek központi településeire figyelt fel: „Az Orchán dág-on roppant fáradtsággal átkelvén [1918] október 30.-án Düzézsé-be, a cserkeszek egyik főfészkebe érkeztünk. A néprajzi szempontból érdekes városban azonban alig egy pár órát tölthettünk s több ruméliai eredetű török kivándorlók által lakott falucskán át a láz-ok főfészkebe, Hendekbe érkeztünk. Mindezen helyek lakossága jómódú, következésképpen sok férfi nem teljesít katonai szolgálatot.”¹⁹

Ugyancsak ebben a kéziratos jelentésében fejtette ki, hogy az észak-bithyniai terület nemzetiségi viszonyai, településformái, népi építészete korábban teljesen ismeretlen voltak a tudományos világ előtt. Úgy ítélte meg, hogy saját kutatási anyaga a településviszonyok és az etnikumok, népcsoportok tekintetében nemcsak fontos, de Észak-Bithyniára nézve egyben kimerítő teljességű. Hasonlóan vélekedett az általa készített fényképfelvételek jelentőségéről: „a fénykép-kollekció teljesen kiaknázza a bejárt vidék minden felvételre alkalmas néprajzi objektumát. A fényképeken kívül, gyakran ezek

¹⁶ A Néprajzi Múzeum irattárában fennmaradt iratot közli: Szilágyi Miklós 1984:599.

¹⁷ Andrews, Peter Alford: *Ethnic Groups in the Republic of Turkey*. Wiesbaden, 1989. Említi: Bartha Júlia 2001:9.

¹⁸ Szilágyi Miklós 1984:598.

¹⁹ Szilágyi Miklós 1984:598.

kiegészítésére, rajzokat, vázlatokat készítettem, melyek a tudományos jegyzeteimet tartalmazó jegyzőkönyvben foglaltatnak.”²⁰

Györffy élete során még egyszer tervezett hosszú keleti expedíciót. 1928. januárjában benyújtott tervezete 3 tudós öt hónapos utazását irányozta elő a Szovjetunióba. Ott elsősorban a Volga melléki csuvas, tatár és baskír nép etnográfiját kívánták tanulmányozni, fényképeken, rajzokon és szövegben is dokumentálni. Másodsorban Turkesztán népeinek tanulmányozását tűzte célul. Társai közül a régész Fettich Nándor jól beszélt oroszul, Györffy oszmán-török nyelvtudásával kívánt érvényesülni, a botanikus-geográfus Gönyey Sándornak főként fotográfusi és grafikus feladatot szántak. A múzeumi irattárban fennmaradt levelek arról szólnak, hogy az expedíció költségfedezet hiányában hiúsult meg.²¹ Ezután nem gondolt többet expedícióra, csupán rövid utakat tett a Balkánra, Törökországba és Észak-Európába.

Györffy egyetemi karrierje 1926-ban kezdődött, amikor a József Nándor Műszaki Egyetem Közgazdasági Karán előadásokat tartott a Balkán és a Közel-Kelet néprajzáról. 1929-ben ugyanott, Teleki Pál földrajzi tanszékén habilitált a „Magyarország és a Közel-Kelet néprajza” tárgykörből.²² Ugyancsak 1929-ben kezdte foglalkoztatni a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara, ahol Domanovszky Sándor és történész kollégái néprajzi tanszék felállítását tervezték. 1934-ben Györffyt kinevezték a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának nyilvános rendes egyetemi tanárává, miután előzőleg több éven át magántanára volt szakjának ugyanazon az egyetemen. „Mint kutató, mint a néprajzi gyűjtés és kutatás újjászervezője Magyarországon, mint egy fiatal nemzedék nevelője a néprajz számára, Györffy professzor szép és érdemekben gazdag életművet hozott létre.”²³ Nem csupán saját hazájának, szülőföldjének volt jó ismerője, hanem számos kutatóúton Bulgária és Kis-Ázsia népi kultúrájával is behatóan foglalkozott, annál is inkább, mert a török nyelvet is tökéletesen tudta. Mindezen felül

²⁰ Szilágyi Miklós 1984:599.

²¹ Szilágyi Miklós 1984:600-603.

²² Gönyey Sándor 1940:108; Selmeczi Kovács Attila 1981:23.

²³ Vilkuna, Kustaa 1939-1940:85, Viski Károly 1940:124-125.

szívén viselte a Finnország és más északi országok etnográfusaival való együttműködést is.²⁴

IRODALOM

- BARTHA, Júlia (2001): A keletkutató Györffy István. In: GYÖRFFY István: Írásai a Balkánról és Törökországról. 5-10. Budapest, Terebes Kiadó.
- GÖNYEY, Sándor (1940): Györffy István (1884-1939). Ethnographia LI. 107-110. Budapest.
- GUNDA, Béla (1940): Szigethi Györffy István dr. (1884-1939). Földrajzi Közlemények LXVIII. 1-3.
- GYÖRFFY, István (1916a): Dobrudzsa [Dobrudscha], Földrajzi Közlemények XLIV. 390-405. + 1 térkép. Budapest.
- GYÖRFFY, István (1916b): Moldva. Földrajzi Közlemények XLIX. 479-503. Budapest.
- GYÖRFFY, István (1916c-1923): Magyarország régi balkáni birtokai [Les anciennes possessions balkaniques de la Hongrie]. Földrajzi Közlemények XLIV. 19-37., XLI-XLVI. 71-83. Budapest.
- GYÖRFFY, István (1924): A Lenárd-féle kis-ázsiai expedíció. Kőrösi Csoma Archívum. I. 310-313. Budapest.
- GYÖRFFY, István (2001): Írásai a Balkánról és Törökországról a szerző saját fotográfiáival [István Györffy's work about the Balkans and Turkey with the author's own photographs]. Budapest, Terebes Kiadó.
- KOVÁCS, László (1919): Györffy István irodalmi munkássága. Néprajzi Értesítő, a Néprajzi Múzeum Évkönyve XXXI. 379-382. Budapest.
- SELMECZI KOVÁCS, Attila (1981): Györffy István. A múlt magyar tudósai sorozat. Budapest, Akadémiai Kiadó
- SZILÁGYI, Miklós (1984): Györffy István tevékenysége a Néprajzi Múzeumban [István Györffy's five research projects and reports]. Ethnographia XCV. 577-605. Budapest.

---

²⁴ Vilkuna, Kustaa 1939-1940:86-87.

VILKUNA, Kustaa (1939-1940): István Györffy. Anzeiger der Finnisch-ugrischen Forschungen XXVI. 85-87. Helsinki.

VISKI, Károly (1940): Stephan Györffy. Folk-liv IV. S. 124-125. Stockholm.

Paládi-Kovács Attila

professzor emeritus, ELTE,

az MTA rendes tagja,

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont

Néprajztudományi Intézet

1014 Budapest, Országház u. 30.

KIVONAT

Györffy István (Karcag, 1884 - Budapest, 1939) a magyar néprajz és az európai etnológia kiemelkedő személyisége. A Nagyalföldön született és földrajz - történelem középiskolai tanár képesítést szerzett a kolozsvári egyetemen. 1912-ben lett a budapesti Néprajzi Múzeum munkatársa és aztán vált a népművészet, az anyagi kultúra és az európai etnológia szakértőjévé. Ő volt az első, aki Dobrudzsa és Bithynia (Kis-Ázsia) etnikai csoportjairól térképet rajzolt. Utazásait mindkét területen 1906-1918 között valósította meg. 1918-ban részt vett a Lenárd kapitány által vezetett kis-ázsiai expedícióban. Kiválóan beszélt a török nyelvet. Számos írást közölt magyar nyelven mindkét régió etnikai tagozódásáról. Sokat tett az etnográfia múzeumi, gyűjteményei, kiállításai érdekében. 1934-ben az etnográfia professzorává nevezték ki a budapesti egyetemen. Megalapította a néprajz budapesti iskoláját és kiváló tanítványok egész sorát nevelte (pl. Gunda Béla, Tálasi István, K. Kovács László, Vargyas Lajos, Varga László, Kardos László).